

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Внесок Герша Лаутерпахта у розвиток концепції прав людини у міжнародному публічному праві» здобувачки ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 293 «Міжнародне право» Шерedyкo Ольги Миколаївни

1. Актуальність теми дисертації

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що доктрина міжнародного права відіграє важливу роль у його формуванні, ідеї науковців неодноразово ставали основою для створення норм міжнародного права, формування його джерел. Хоча праці та наукові погляди Г. Лаутерпахта у сфері міжнародного права прав людини були дослідженими, про що свідчить численна кількість публікацій, відсутнє комплексне дослідження його концепції захисту прав людини у міжнародному праві. В цілому, наукова спадщина Г. Лаутерпахта охоплює різні галузі міжнародного права, проте ідея необхідності визнання та захисту прав людини є ключовою у його поглядах.

Новизна дисертації полягає у тому, що вперше в українській науці міжнародного права розглянуто авторську концепцію Г. Лаутерпахта про створення системи міжнародного визнання, закріплення та захисту прав людини; проведено ґрунтовне порівняння механізму захисту прав людини, запропонованого Г. Лаутерпахтом, із сучасними діючими механізмами захисту прав людини; проаналізовано його систему міжнародного захисту прав людини, що визначило основу міжнародної правосуб'єктності індивіда; системно досліджено пропозицію Г. Лаутерпахта щодо моделей створення міжнародних трибуналів за вчинення міжнародних злочинів; висвітлено концепцію природних прав людини у поглядах Г. Лаутерпахта щодо необхідності їх визнання через міжнародне право.

У дисертаційному дослідженні було структуровано запропоновані Г. Лаутерпахтом права людини відповідно до трьох поколінь прав. Комплексно досліджено усі пропозиції Г. Лаутерпахта у його проекті «Міжнародного Біллю прав людини» та зроблено порівняння із положеннями Загальної декларації прав людини, як базового міжнародного документу у сфері визнання прав людини, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та інших міжнародних документів. Проаналізовано ідею створення міжнародного механізму захисту прав людини, запропонованого Г. Лаутерпахтом та його структуру. Також здійснено порівняння механізму Г. Лаутерпахта із механізмами, які функціонують сьогодні.

Детально досліджено погляди Г. Лаутерпахта щодо міжнародної правосуб'єктності індивіда у контексті визнання прав людини. Виділено у поглядах Г. Лаутерпахта три складові міжнародної правосуб'єктності: міжнародно-правове закріплення міжнародної правосуб'єктності, реалізація

прав та обов'язків у міжнародному праві та міжнародна індивідуальна кримінальна відповідальність. Проаналізовано ідеї Г. Лаутерпахта щодо необхідності покарання за вчинення воєнних злочинів і проаналізовано його пропозицію трибуналу над воєнними злочинцями.

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 60/12 від 26 грудня 2018 року.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертаційне дослідження виконано в рамках науково-дослідної теми кафедри міжнародного права Львівського національного університету імені Івана Франка «Україна в сучасних міжнародно-правових відносинах» (номер державної реєстрації 0117U001397, термін виконання 2017-2021 рр.) та «Україна і формування нового міжнародного правопорядку» (номер державної реєстрації 0122U200450, термін виконання 2022-2025 рр.).

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Усі представлені результати наукового дослідження отримані дисертантом особисто. Усі статті та тези, які висвітлюють положення дисертації, написано одноосібно.

У вступі дисертації Шеретько О. М. надано обґрунтування актуальності теми, сформульовано мету та завдання дисертації, визначено об'єкт та предмет дисертаційного дослідження, зазначено методи які були використані у написанні дисертації, зазначено наукову новизну дослідження, описано ідеї, які були удосконалені та набули подальшого розвитку, зазначено практичне та теоретичне значення дисертації, представлено особистий внесок дисертанта та апробацію результатів дисертації, зазначено інформацію про кількість публікацій та структуру і обсяг праці, кількість використаних джерел.

Дисертант провела аналіз ідей Г. Лаутерпахта щодо доктрини природного права та її роль у визнанні прав людини у міжнародному публічному праві. Обширно висвітлено біографію Г. Лаутерпахта, що містить дані про його наукові досягнення та його практичну діяльність.

Шеретько О. М. виділила важливість природного права у концепції захисту прав людини у міжнародному праві Г. Лаутерпахта. Також дисертантом було встановлено, що у концепції Г. Лаутерпахта міжнародне право виступає як спосіб захисту прав людини, ідея яких бере свій початок із природного права.

Шеретько О. М. проаналізувала авторські погляди Г. Лаутерпахта щодо проекту міжнародного документу про захист прав людини та проведено аналіз проектів міжнародних документів, які були запропоновані на початку ХХ ст., що мали на меті визнати та закріпити права людини на міжнародному рівні. Зокрема, А. Альвареса, А. Мандельштама, Г. Веллса, які були попередниками проекту Г. Лаутерпахта.

Шередько О. М. провела порівняльний аналіз положень щодо визнання прав людини, які були закріплені у проекті статей Міжнародного Біллю Г. Лаутерпахта із положеннями Загальної декларації, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та інших міжнародних документів, які на сьогодні є частиною міжнародного права прав людини. Дані положення та права, які пропонував визнати Г. Лаутерпахт, було систематизовано відповідно до трьох поколінь прав людини.

Шередько О. М. комплексно проаналізувала авторську пропозицію Г. Лаутерпахта щодо засад створення міжнародного механізму забезпечення прав людини, який був представлений Г. Лаутерпахтом у проекті Міжнародного Біллю. Дисертантом було встановлено, що така ідея була основоположною у поглядах Г. Лаутерпахта, що індивіди вправі самі подати звернення, позов або ж петицію про порушення своїх прав на міжнародному рівні.

Шередько О. М. провела порівняльний аналіз із сучасними механізмами захисту прав людини як на універсальному рівні, так і на регіональних. Було встановлено, що Європейська система захисту прав людини є найбільш подібною до тієї, яка була запропонована Г. Лаутерпахтом. Крім того, у дослідженні встановлено, що Г. Лаутерпахт безпосередньо давав пропозиції по створенню Європейського суду з прав людини, що свідчить про безпосередній внесок науковця у створення Європейської системи захисту прав людини.

Шередько О. М. комплексно дослідила погляди Г. Лаутерпахта щодо міжнародної правосуб'єктності індивіда, зокрема досліджено важливість наділення індивідів правами та свободами через міжнародні документи та договори безпосередньо. Дисертантом встановлено, що ця складова, безперечно, є продовженням його ідеї прийняття міжнародного документу, який мав на меті визнати та закріпити права людини.

Шередько О. М. дослідила необхідність наділення індивідів можливості ними реалізовувати або захищати порушені їх права, через звернення до міжнародних установ, відповідно до поглядів Г. Лаутерпахта та встановлено, що така ж ідея і була закріплена науковцем у його проекті Міжнародного Біллю, який мав би дозволяти безпосереднє звернення індивідів у разі порушення їх прав.

Шередько О. М. встановила, що ключовою ознакою міжнародної правосуб'єктності індивіда є факт її притягнення до міжнародної індивідуальної кримінальної відповідальності за міжнародні злочини, як це висвітлював Г. Лаутерпахт. Науковець детально описав необхідність призначення покарання за воєнні злочини, які він називає злочинами проти міжнародного права. У дисертації досліджено його пропозицію щодо створення трибуналів для суду над воєнними злочинцями. Він запропонував три варіанти: за допомогою міжнародного кримінального суду, шляхом використання діяльності національних судів держав-переможниць, що розглядатимуть справи про воєнні злочини або ж через систему міжнародних квазі-судів, які є

внутрішніми судами воюючої сторони, але склад яких включає не лише громадян цієї держави.

Дисертантом запропоновано включення методології та концепції вченого щодо моделей створення міжнародних трибуналів для суду воєнних злочинців Російської Федерації у російсько-українській війні. Відомо, що Україна активно обговорює із міжнародними партнерами модель створення ad hoc трибуналу, що може бути доцільним, використання ідей Г. Лаутерпахта при його розробці.

Результати досліджень, які наведені у дисертаційній роботі та опубліковані у наукових статтях, належать автору і є її науковим доробком. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором вирішень, висновків, рекомендацій

Одержані результати є науково обґрунтованими і достовірними, оскільки повністю підтверджуються сучасними та взаємодоповнюючими методами досліджень. Одержані результати багаторазово апробовано у вигляді доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях та перевірено під час рецензування публікацій у фахових виданнях, зокрема й у іноземних наукових виданнях.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

У дисертаційній роботі вперше:

- встановлено взаємозв'язок між доктринальними поглядами Г. Лаутерпахта у його авторському проєкті Міжнародного білля прав людини і низкою універсальних міжнародних правових актів у галузі прав людини та основних свобод другої половини ХХ ст.;

- доведено, що теорія природного права (юснатуралізм) слугувала основою розвитку Г. Лаутерпахтом власної концепції фундаментальних (навід'ємних) прав людини;

- доведено що право індивідуального звернення фізичних осіб, обґрунтовано Г. Лаутерпахтом, склало основу механізму захисту прав людини та основних свобод;

- з'ясовано що концепція прав людини у міжнародному праві Г. Лаутерпахта формувалася під впливом історичних подій пов'язаних з потребою утвердити віру у цінність людини у світовому вимірі з огляду на наслідки світових воєн.

Автором удосконалено:

- твердження про можливість відповідальності фізичних осіб за порушення норм міжнародного права у сучасних умовах, згідно положень концепції Г. Лаутерпахта щодо міжнародної індивідуальної кримінальної

відповідальності;

– тезу стосовно можливості поєднання природно-правових та позитивістських ідей у формуванні міжнародного права прав людини, на основі поглядів Г. Лаутерпахта;

– підхід щодо встановлення зв'язку між концепцією Г. Лаутерпахта щодо воєнних злочинів та застосування відповідних моделей міжнародного правосуддя у процесі індивідуального кримінального переслідування (на прикладі міжнародних злочинів на території України).

Набули подальшого розвитку:

- наукові положення щодо формування концепції міжнародного захисту прав людини на основі природного права;

- наукові підходи Г. Лаутерпахта щодо механізму реалізації прав та основних свобод індивіда з метою запобігання посягань на фундаментальні права людини в національних правових системах.

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

6.1. Статті у наукових фахових виданнях України

1. Шередько О. Генеза закріплення прав людини у міжнародному праві // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2019. Вип. 46. С. 252–261.

2. Шередько О. М. Юснатуралізм – основа концепції міжнародного захисту прав людини у працях Г. Лаутерпахта // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право. 2021. Вип. 64. С. 392–396.

3. Шередько О. Вплив Г. Лаутерпахта на закріплення фундаментальних прав людини // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція. 2021. № 51. С. 25–28.

4. Шередько О. Деліктоздатність як ключовий елемент міжнародної правосуб'єктності індивіда (на основі поглядів Г. Лаутерпахта) // Український часопис міжнародного права. 2023. № 2. С. 44 – 48.

6.2. Публікації у наукових періодичних виданнях інших держав

1. Sheredko O. Formation of a modern concept of legal capacity of the individual as a subject of international law. Формування сучасної концепції міжнародної правосуб'єктності індивіда. Visegard Journal on Human Rights. No 1. 2022. P. 135–139.

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо

1. Шередько О. Місце індивіда в міжнародній системі безпеки./ Трансформація міжнародної безпеки: сучасні виклики та загрози. Матеріали

- міжнародної наукової конференції. Львів, 22 – 23 березня 2018 р. / Упорядники: М. Мальський, Р. Вовк, О. Кучик, П. Байор. – Львів: Факультет міжнародних відносин ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – С. 185 – 187.
2. Шередько О. Становлення концепції міжнародно-правового захисту прав людини (перша половина ХХ ст.) / Криза сучасної системи безпеки: у пошуках нового міжнародного порядку. Матеріали міжнародної наукової конференції. Львів, 4-5 квітня 2019 р. / Упорядники: М. Мальський, Р. Вовк, О. Кучик., П. Байор. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019. – С. 167 – 169.
 3. Шередько О.М. Закріплення прав людини на міжнародному рівні як засада правосуб'єктності індивіда у поглядах Г. Лаутерпахта. /Правове життя сучасної України: у 3 т.: Матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. (м.Одеса, 15 трав. 2020 р). /відп. ред. М. Р. Аракелян. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – Т.3. – С.80 – 82.
 4. Шередько О. Природне право як основа міжнародного захисту прав людини. / Права людини як індикатор розвитку сучасної держави. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (13 грудня 2021 року) / За ред. О. Васильченко, Є. Герасименко; О. Сінькевич, А. Матат. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ: «Видавництво Людмила», 2021. – 102 – 104.
 5. Шередько О. Захист прав людини, як основа європейських цінностей. / Правові, управлінські, та економічні засади розбудови європейських цінностей в Україні. Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 22 травня 2022 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 122 – 123.

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати

Одержані результати розширюють та доповнюють теоретичні аспекти доктринальних підходів до міжнародного права прав людини, міжнародного кримінального права, тому мають важливе наукове значення для міжнародного права та можуть бути використані у навчальних курсах: «Міжнародне публічне право», «Права людини у міжнародному праві», «Міжнародно-правовий захист прав людини», «Міжнародне кримінальне право» та у подальших наукових дослідженнях.

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі, де вони можуть бути застосовані

у науково-дослідній роботі: основа для подальшого дослідження наукових поглядів Г. Лаутерпахта;

у науково-освітньому процесі: при викладанні студентам закладів вищої освіти таких дисциплін як «Міжнародне публічне право» та спецкурсів «Права людини у міжнародному праві», «Міжнародно-правовий захист прав людини», «Міжнародне кримінальне право»), а також при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних посібників і методичних вказівок.

у зовнішньополітичній галузі: у роботі Міністерства закордонних справ під час створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України.

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України.

Дисертацію заслухано та обговорено на науковому семінарі кафедри міжнародного права Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 7 від 27.06.2023 р.). У ході обговорення дисертації суттєвих зауважень, які стосуються суті роботи, не було висунуто.

Дисертаційна робота Шерedyкo Ольги Миколаївни «Внесок Герша Лаутерпахта у розвиток концепції прав людини у міжнародному публічному праві» є завершеним науковим дослідженням в межах поставлених завдань, в якому досліджено міжнародно-правові погляди Г. Лаутерпахта щодо прав людини, проаналізовано його проект міжнародного договору для визнання, закріплення та захисту прав людини, його авторські пропозиції щодо створення механізму захисту прав людини, його ідеї щодо визнання міжнародної правосуб'єктності індивіда.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 10 публікаціях, серед яких 4 наукових статті у фахових виданнях України, 1 стаття у міжнародному періодичному виданні та 5 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

На основі вищенаведеного можна зробити такі висновки щодо поданої дисертаційної роботи:

1. За актуальністю обраної теми, обсягом, достовірністю та рівнем апробації отриманих результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків, практичною цінністю дисертаційна робота «Внесок Герша Лаутерпахта у розвиток концепції прав людини у міжнародному публічному праві» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

2. Дисертація відповідає спеціальності 293 «Міжнародне право» (галузь знань 29 «Міжнародні відносини»).

3. Наукові праці О. М. Шерedyкo, опубліковані за результатами дисертаційної роботи, за кількістю та якістю відповідають пп. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

4. Дисертація «Внесок Герша Лаутерпахта у розвиток концепції прав людини у міжнародному публічному праві» Шерedyкo Ольги Миколаївни рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Головуючий на засіданні наукового семінару
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародного права
Львівського національного університету
імені Івана Франка, доцент

Володимир ЛИСИК

27.06.2023 року

Підпис доц. Володимира ЛИСИКА підтверджую.
Вчений секретар
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
доцент

Ольга ГРАБОВЕЦЬКА